

Palmebladet

Nr. 2 2022 Medlemsblad for Botanisk hages Venner

**Plantesalget
er tilbake**

Side 4 - 5

**Ingrid elsker
Gamlehagen**

Side 6 - 7

**Victorianøkkerosen
fascinerer**

Side 8 - 9

**Steinhage for
alle sanser**

Side 10 - 11

**Plantefossiler
forteller**

Side 12 - 13

**Hiroshima-
trær i anmarsj**

Side 15

SMITHS PALME
Bladet har fått sitt navn til minne om den legendariske kanariapalmen som vokste i Palmebuset til mars 2000. Palmen, en Phoenix canariensis, stammet fra et frø samlet på Kanariøyene av Botanisk hages første bestyrer, Christen Smith, i 1815. Tegningen er laget av botaniker Kaarina Aas.

FRA
STYRELEDER

Palmebladet

Medlemsblad for
Botanisk hages Venner

ISSN 1503-4593
Utgave nr. 2 i 2022
Nr 40 siden starten i 2003
Redaksjonen avsluttet
14. september 2022

Sendes i posten til alle medlemmer.
Legges ut som PDF på foreningens nettsider en tid etter utsendelsen.

Redaktør

Dag Inge Danielsen

Redaksjonskomité

Torbjørn Breivik
Trine Nervum
Oddmund Fostad, Botanisk hage

Stofftips og bidrag sendes

daginge@infofag.no

Grafisk produksjon

BRANDstasjonen AS

Trykking

Fladby grafiske rådgivning AS

Forsidebilde

Gamlehagen i fugleperspektiv.
Dronefoto: Asif Ali Khan/UiO

Støtt oss gjennom Grasrotandelen!
Registrer deg på norsk-tipping.no

▲ Ved Andedammen vokser sargenthortenisa som hadde praktfull blomstring i juli/august i år og tiltrakk seg både mennesker og bier.

Endelig normal drift igjen

Kjære medlem!

Plantemarkedet i slutten av mai ble flott. Passe mengde folk og god stemning. Se egen omtale av markedet inne i bladet. Vi hadde en del tomater igjen, og de ble gitt bort til fornøyde gartnere i hagen og andre som ville ha. Alternativet var komposten.

Etter to koronaår kunne Plantegruppa endelig dra på tur igjen og turen gikk nedover i Vestfold. Se omtale av turen i bladet.

I år kunne vi ta opp igjen tradisjonen med lunsj for gartnerne i hagen og plantegruppa. Det ble et trivelig arrangement selv om regnet truet – plastdrivhus kan brukes til så mangt – også til lunsj for ca. 40 personer. Det er kjekt å kunne gi litt tilbake til de hyggelige og hjelpsomme folkene i hagen.

Styret har fortsatt arbeidet med medlemsregisteret. Vi har avdekket noen skjær i sjøen, fått rettet opp dem og tror at det vil fungere bedre fra nå av. Vi ber hver av dere lese nøye – og følge – den detaljerte beskrivelsen vi gir på side 20.

Naturhistorisk museum åpnet sine nye, flotte utstillinger i Brøggerhus i mai. Medlemmene vil få tilbud om omvisning med guide til høsten, men vi vet ikke når. Følg med på nettsidene våre og e-posten angående dato og klokkeslett.

Vi satser på normal drift denne høsten med de "vanlige" arrangementene våre: medlemsmøte 11. oktober, julemarked 26. november og årsmøte 14. februar 2023. Medlemsmøtet og årsmøtet blir på Hersleb videregående skole (plass til alle).

I første omgang håper jeg å se mange av dere på medlemsmøtet 11. oktober kl. 18.00 på Hersleb vgs. Dere får møte Linn Gjellesvik Andresen som er forholdsvis nytilsatt avdelingsleder i Botanisk hage. Dere får også se og høre om gartnerens tur til Bergen. De besøkte den botaniske hagen, arboretet der og fikk høre om biologisk bekjempelse av skadedyr, kompostering og torvreduksjon pluss mye, mye mer.

Jeg gleder meg til å se dere!

Torbjørn Breivik, styreleder

Venneforeningens logo

En skjematisk tegning av frueskoarten *Cyrtipedium x ventricosum*, som kom som en gave fra Mandsjuria til Botanisk hage i 1937.

Om Botanisk hages Venner

Botanisk hages Venner | UiO Naturhistorisk museum | PB 1172 Blindern | 0318 Oslo
Botanisk hages Venner, stiftet i 1986, har som formål å fremme kjennskap til og interesse for Botanisk hage på Tøyen i Oslo, og å styrke og støtte hagens aktiviteter. Det kan skje gjennom de midler foreningen skaffer til veie og gjennom medlemmenes aktive innsats for hagen.

HVORFOR BLI MEDLEM?

- Du støtter Botanisk hage gjennom medlemskontingenten og bidrar til at hagen kan utvikle seg videre til glede for skoleelever, studenter, forskere og publikum.
- Du mottar medlemsbladet Palmebladet, med nyheter og informasjon om Botanisk hage, vekstene og aktivitetene der.
- Du får tilbud om å delta på hyggelig årsmøte, spesialomvisninger og andre arrangementer i hagen eller med tilknytning til hagen.
- Gratis inngang for inntil 4 personer til museene i Botanisk hage mot å vise medlemskort. (Oppskriften for elektronisk medlemskort finner du på baksiden av dette Palmebladet.)
- Du får 10 prosent rabatt på alle varer i museumsbutikken ved å vise kvittering for betalt medlemskap.

HVA KOSTER MEDLEMSKAPET?

Medlemskontingenten er kr 300 for enkeltmedlemmer og kr 600 for firmaer/organisasjoner. Vil du gi en gave i tillegg til kontingenten, må betalingen merkes med «gave».

FORENINGENS STYRE 2022

Torbjørn Breivik	Styreleder
Trine Nervum	Styremedlem, leder plantegruppa
Kirstin Færden	Styremedlem
Ingunn Ormstad	Styremedlem
Anne-Brit Elvestad	Styremedlem
Amund Fougner	Varamedlem
Per Jan Svestad	Varamedlem
Susan Wright	Varamedlem

HENVENDELSER

Forespørsler av generell karakter: info@botaniskhagesvenner.no
Inn- og utmelding, adresseendring: medlem@botaniskhagesvenner.no

Vår bankkonto

1644 13 20845

www.botaniskhagesvenner.no

Facebook: Botanisk hages Venner

Botanisk hage viktig for samfunnet

Anne Marie Engel ble styreleder for Naturhistorisk museum (NHM) i januar 2022. Hun tok da over etter Kristin Halvorsen som hadde hatt vervet i åtte år.

TEKST OG FOTO: DAG INGE DANIELSEN

ENGEL ER UTDANNET LEGE. Det meste av yrkeslivet har hun arbeidet i fond som gir penger til forskning innen medisin og naturvitenskap. Hun er nå ansatt i danske Leo Foundation.

For omkring ti år siden satt hun sammen med UiO-reaktor Ole Petter Ottersen i et utvalg som vurderte søknader om midler til medisinsk forskning. Deretter ble hun spurt om å gå inn som medlem av styret for Universitetet i Oslo, der hun satt fra 2013 til 2021.

Anne Marie Engel satte pris på å bli spurt om å overta styreledervervet ved NHM.

– Det har vært interessant for meg å komme inn som styreleder i en tid der det skjer mye på museet, sier hun til Palmebladet.

– Det siste året har det skjedd store endringer i rammebetingelsene for Naturhistorisk museum. Vi fikk ikke bevilgning til å sette i gang bygging av utstillingsveksthus i statsbudsjettet, og det har skjedd mye i Forskningsrådet. Det kan gi anledning til frustrasjoner. For styret er det samtidig en spennende utfordring å bistå museets ledelse i en tid der mye er i endring.

Fra før kjenner Engel Botanisk hage og museet fra diskusjoner i universitetsstyret. Hun har flere ganger deltatt i møter på Tøyen hovedgård og er blitt glad i Botanisk hage.

– Det er meget vakkert her. Jeg liker det kuperte terrenget, og jeg synes man får inntrykk av et levende landskap når man kommer hit. Men jeg må understreke at jeg nylig har tiltrådt og derfor er i en læringsprosess med hensyn til virksomheten i hagen.

Engel har ikke hatt styreverv ved Botanisk Have eller Statens Naturhistoriske Museum

i København. Derimot har hun arbeidet med tildeling av forskningsmidler til naturvitenskapelige prosjekter ved de samme institusjonene.

Om hvorfor hun i sin tid valgte å gå inn på finansieringssiden sier hun:

– Jeg fikk mye erfaring med å skaffe egne forskningsmidler. Så begynte jeg å veilede andre forskere om hvordan man søker om midler. Da jeg så fikk mulighet til å arbeide i Lundbeckfondene, forsto jeg at det ga meg en unik mulighet til å arbeide med forskning, utdanning og forskningspolitikk på samme tid.

Når Engel har engasjert seg i styrearbeid, er det av noen av de samme grunnene. Og hun synes det er spennende å se hele bredden av en virksomhet.

Respektfull modernisering

Hvordan ser du på NHMs tre hovedformål; innsamling, forskning og formidling?

– Disse områdene er innbyrdes avhengig av hverandre. Hvis forskningen har gode vilkår, blir det også bedre formidling. Og spennende samlinger er viktig for å engasjere et bredere publikum. Så det er en greenighet som støtter hverandre riktig godt, sier Engel.

Hun understreker at Botanisk hage har en viktig funksjon fordi den inviterer alle typer publikum inn på museet. Og hagen binder det hele sammen.

– Det er fantastisk at Universitetet i Oslo har to store museer, Kulturhistorisk og Naturhistorisk. Samtidig må universitetets ledelse være oppmerksom på at museer er noe annet enn fakulteter og institutter. De stiller andre krav fordi de har en bredere kontakflate mot allmennheten.

Hva er dine ambisjoner for Botanisk hage?

– Jeg vil gjerne bidra til å sikre at museet og hagen fortsetter å være en viktig enhet for Universitetet i Oslo. Det er viktig for universitetet at vi har gode samlinger, tilførsel av nye objekter til samlingene, forskning på samlingene og god formidling til alle interesserte. Jeg vil også prøve å sikre at hagen med husene og samlingene utgjør en god bro mellom fortiden og nåtiden. En respektfull modernisering er noe jeg vil arbeide for.

Hagen uferdig uten utstillingsveksthus

Er det deler av Botanisk hage du ønsker å satse mer på?

– Akkurat nå opplever jeg at Botanisk hage ikke er ferdig fordi det ikke finnes et moderne utstillingsveksthus. Det har vært en lang prosess og mye debatt, og jeg ønsker sterkt at veksthuset skal bli realisert, sier styrelederen.

– Jeg hører at det er utfordringer forbundet med at hagen har så stor tilstrømming. Så jeg er sikker på at vi kommer til å diskutere balansen mellom hagen som oase for befolkningen og hagen som vitenskapelig institusjon.

Hvordan er det for deg som dansk å være styreleder i Norge?

– Det er mange likhetspunkter mellom hvordan man organiserer museer og samlinger i Danmark og Norge. Og kulturene er ikke så ulike, så det er ikke vanskelig. Men samtidig kan jeg godt merke en interessant forskjell. Det er mer debatt om forsknings- og universitetssektoren i Norge. Jeg synes man her i Norge har en større respekt for forskningstradisjoner og en bedre forståelse for hva forskning, samlinger og formidling kan gi til et moderne publikum. Det gjelder også forståelsen for at en botanisk hage er viktig for samfunnet omkring.

Er det fordeler ved å ha et utenfra-blikk?

–Ja, det tror jeg. Det er i alle fall et godt utgangspunkt å stille dumme spørsmål, slik jeg må gjøre – siden jeg ikke har noen lang historie sammen med hagen og museet. Noen ganger kan slike spørsmål føre til sunne diskusjoner. Jeg tror det er viktig å ha en styresammenheng med sterk representasjon fra de ansatte og med eksterne medlemmer som kan utfordre og ivareta samfunnets behov.

Privat har Engel flyttet fra et hus med stor hage til en leilighet like ved Frederiksbergs Have i København. Hun er glad i alt som blomstrer. Så hun må tenke seg om når vi spør om hun har en favorittblomst.

– Jeg velger klematis fordi den har et vakkert løvverk og lyser opp så fint når den blomstrer. Og det er en insisterende plante som vet hvor den vil hen.

▲ Det var stor pågang – både ved salget av urter, nærmest, og sommerblomster, på den andre siden av plassen. Foto: Thor-Inge Larsen

Plantesalget er tilbake

Endelig var dagen kommet, og Botanisk hages Venner kunne selge planter igjen. Søndag 29. mai 2022 var det Plantemarked i Hagen.

TEKST: TRINE NERVUM OG TORBJØRG BREIVIK

Etterlysning

Plantegruppa etterlyser nye gruppeledere. Er det noen av medlemmene som kan tenke seg å lede en av gruppene i Plantegruppa? Vi har tre undergrupper: stauder, urter og sommerblomster. Meld dere! Vi trenger dere som kan en del og som vil lære mer, og som kan tenke dere å lede arbeidet med å drive fram planter til Plantemarkedet vårt.

▲ Guide Trude Bergh (t.v.) og Anne Mari Pedersen informerte om Botanisk hages Venner, arrangør av Plantemarkedet. Foto: Trine Nervum

PÅ GRUNN AV PANDEMIEN MÅTTE vi i 2020 og 2021 avlyse Vårtreffet, som det het tidligere. I 2021 bestemte styret seg for å skifte navn fra Vårtreff til Plantemarked, så nå trenger ingen lure på hva som foregår i Hagen denne dagen.

Det ble en litt annerledes sesong i år. Da vi startet opp i januar med såing, var det ingen som visste om vi kunne arrangere Plantemarked i mai. I begynnelsen var det bare styret og plantegruppelederne som fikk lov til å være i Forsøksavdelingen. Senere var det jobb til alle, og vi kunne sende ut e-post til medlemmene i Plantegruppa. Vi hadde litt problemer med å sende ut e-post fra det nye medlemsregisteret vårt, men etter hvert ordnet det seg, så alle i Plantegruppa fikk melding.

Plantekatalogene med sommerblomster, stauder og urter ble som vanlig lagt ut på hjemmesiden vår, noe kundene våre setter stor pris på. Planteutvalget var om lag som tidligere år, bortsett fra flere tomatplanter, både i antall og sorter.

Det var 54 venner som hjalp til på søndagen med salg, rydding og å betjene kafeen vår. Det var også en del nye med i år, og det var svært hyggelig.

Fem «grønne foreninger» og museumsbutikken hadde boder ved driftsbygningen ved siden av kafeen vår og en informasjonsbod.

I kafeen ble det bokstavelig talt drillet vaffelrøre til den store gullmedalje. Vi ønsket ikke å komme i samme situasjon som tidligere: at folk står og venter på vaflene. I år var det kaffen de måtte vente litt på. Stemningen var god og folk tok ventetiden med et smil, den var ikke så lang! Fordi vi var redde for å ha for lite, ble vi i år sittende igjen med en del vafler. Men samlet sett var vi godt fornøyde med salget. Litt småproblem med betalingen, men humøret til selgerne var godt, og det hele løste seg fint.

Våren hadde vært kald, og det ble en kjølighet søndag med sol på morgenen. Det kom noen skyer utover dagen, men ikke noe regn heldigvis. Køen var ikke like lang som vanlig da vi åpnet portene kl. 10, men det var en jevn strøm med interesserte/kunder hele dagen.

Vålerengen pikekor sang og på Gartnerens hjørne fikk folk gode råd og svar på spørsmål de måtte ha om planter og stell av dem.

På slutten av dagen var det ikke mange planter igjen. I tillegg til våre egne planter, solgte vi engletrompeter og spragler som vi hadde fått fra Hagen. Vi hadde økt antallet tomatplanter siden vi tidligere alltid har solgt ut alt ganske tidlig på dagen, men i år ble bare halvparten solgt.

Totalt kom det inn ca. 590 000 kr. De fleste betalte med Vipps, noen på betalingsterminal og noen få med kontanter.

Det ble en flott dag med mange hyggelige kunder som syntes det var fint at Botanisk hages Venner var tilbake i Hagen med plantesalg. Vennene syntes også det var fint å kunne være i Hagen igjen både med planteproduksjon i drivhuset og ikke minst på selve salgsdagen – Plantemarkedet.

▲ I år hadde vi litt over 1000 flotte tomatplanter til salgs, men bare halvparten ble solgt. Foto: Trine Nervum

▲ Ingunn Ormstad selger urter til en kunde som betaler med Vipps. Foto: Thor-Inge Larsen

▲ Oddmund Fostad, fungerende hagesjef, sto på gartnerhjørnet, svarte på spørsmål og ga gode råd til de mange planteinteresserte. Foto: Trine Nervum

▲ Vålerengen pikekor har vært et fast innslag i mange år på Plantemarkedet og Julemarkedet. Foto: Trine Nervum

Plantegruppa på tur til Vestfold

Etter to år med pandemi og uten utferd for de aktive i Plantegruppa, ble det endelig mulighet for en tur igjen. Velfortjent, synes vi, da det ble ganske hektisk før, under og etter Plantemarkedet i år. I 2018 og 2019 gikk turen til østsiden av Oslofjorden, i år valgte vi Vestfold. Tretti forventningsfulle deltakere og godt vær bidro til god stemning.

Gjennestad i Stokke var tidligere gartner-skole, nå videregående skole med linje bl.a. for gartner- og anleggsgartner. De har stor produksjon av krydderurter og blomsterplanter til utplanting – og Norges største Hageland-utsalg. Vi ble godt mottatt og på trivelig måte vist rundt på hele anlegget.

Flere av de litt spesielle trærne på området, blant annet urtidstreet, kjente vi igjen fra Botanisk hage. I veksthusene sto krydderurter i mengder på rad og rekke. Litt større målestokk enn vi i BhV driver, men vi kjente igjen sortene «våre» og alle de gode luktene.

Fire ansatte var i virksomhet. I veksthusene for blomster var det fortsatt produksjon, mens en del var solgt ut. Gjennestad leverer f.eks. utplantingsplantene til Oslo kommune. De har ca. 60 kunder fra Kristiansand til Mo i Rana.

Det kreves mye energi til alle veksthusene, og flisfyring er én energikilde. Avtale med store skogbrukere sørger for at flislageret blir fylt opp. Takene til bygninger har solcellepanel. Halvparten av elevene bor på internatet, og det er laget flere koselige

▲ Omvisning med lærer Njål Arve Melberg på Gjennestad videregående skole 16. juni 2022. Foto: Trine Nervum

plasser for aktiviteter og avslapping. En av de tidligere rektorene hadde «dilla» på poding, og vi fikk se at selv trær fra ulike familier var podet med godt resultat.

Turen gikk videre nordover til Staudegården i Våle. Den er åpen for besøkende hele sommerhalvåret og drives av Marit Haugen, 81 år, som nå er på utkikk etter en arvtaker. Vi ble imponert over den velorganiserte fjellhagen på 3 mål. Det blomstret overalt, med kjente og mindre kjente planter. Det var ikke få poser med stauder som fikk bli med til Oslo. Dagen var innholdsrik og interessant. Dessuten fikk vi kjøpt planter en ikke finner alle steder til bruk i egen hage eller på verandaen.

I Vestfold er det flere besøkshager, kanskje blir det ny tur dit om noen år.

Ingunn O.

▼ Ingrid Støren elsker Gamlehagen, selv om det er arbeidskrevende å holde den vakker. Hver 5. eller 6. uke går hun over plenkantene: – Kantstein nedgrodd i løvetann og ugress er da fryktelig stygt!

Med Botanisk hage som lidenskap

Med ørneblikk for detaljer kjemper gartner Ingrid Støren mot ugress, søppel, lurvete kanter, grevlinger og andre besøkende som ikke vet å oppføre seg. Gjennom fire tiår har hun brukt sin utrettelige arbeidskapasitet til å få Botanisk hage til å skinne. Kanskje har du sett den tøffe, solbrune dama sittende ved plenkanten med ugressbøtte foran seg og rullings på baklomma.

TEKST OG FOTO: DAG INGE DANIELSEN

STÅ-PÅ-HOLDNING, RETTFERDIGHETS-SANS OG FULL OVERSIKT over alle hagens kriker og kroker gjør henne til en dyktig og respektert arbeidsleder. Kollegene kjenner henne som ærlig og direkte, slagkraftig, itherdig og arbeidsom.

Som 65-åring er Ingrid like sprek som noen gang – og like lidenskapelig opptatt av hagens ve og vel. Men hvorfor ble hun gartner, og hvordan startet det hele?

– I oppveksten var jeg mye i hagene til beste-foreldrene mine i Oslo og Sauda. Foreldrene mine tok meg med ut i naturen, og jeg lærte tidlig navnene på markblomstene.

Som 12-åring hadde Ingrid sin første sommerjobb på Skajems gartneri, der hun tjente 4 kr timen på å luke – og stortrivdes. Da hun gikk på Hegdehaugen gymnas, hadde hun sommerjobb i Oslo kommunes gartneri på

Sogn. Senere ble det flyttet til Risløkka, der Ingrid jobbet et halvt år.

Etter hvert gikk turen til Paris, der hun bodde billig på et kvistværelse. Hun var konduktør på Holmenkollbanen i en periode, og hun fikk glede av franskkunnskapene da hun ikledd bunad tok imot turister på Folke-museets Hallingdalstun.

Lærling i Tyskland

Det var omtrent på den tiden at hun ble betatt av en tysk kunststudent som sto på Karl Johan og solgte grafikk, og som senere ble hennes mann og far til hennes datter.

– Først inviterte han meg på dans, senere til Kiel der han gikk på kunsthøgskole – og småbyen Schönberg der han bodde i kollektiv. Vi haiket på ferie til Hellas, og livet var fint. Men jeg trengte jo noe å gjøre. Så jeg gikk til nærmeste

gartneri og spurte om jeg kunne bli lærling.

Det ble hun, men dro tilbake til Norge med kjæresten ett år senere. Så fikk hun ideen om å gå til et gartneri på Tøyen.

– Det var vinteren 1978-79. Jeg gikk på måfå til Forsøksavdelingen, der jeg så det var drivhus. Jeg snakket med gartner Bror Nyholm og overgartner Henry Eidissen. Og joda, jeg kunne begynne 1. mars som sesongansatt, forteller Ingrid.

– Jeg likte å holde på med all slags gartnerarbeid. Det var stas å få lov å åpne de små frøposene med fremmed skrift fra overalt i verden. Jeg fikk fordele frøene i pletter og skrive på de gule tre-etikettene. Det var et vakkert syn med alle pottene bortover benken, og med frøposer og frø i ulike fasonger.

– Vi hadde ganske mye egenproduksjon, men det var ikke så planmessig som nå. Noen

ganger ble plantene stående altfor lenge i pottene – og fikk snurrerot. Det skjedde med mammuttrærne som jeg var med på å plante ut, men det gikk jo fint med dem.

Etter et par år tok Ingrid ettårig gartnerutdanning på Gjennestad gartnerskole. I 1984 ble hun fast ansatt i Botanisk hage med ansvar for friland.

Setter folk i sving

I alle år har hun trivdes med å jobbe ute og være arbeidsleder på friland for studenter og andre med sommerjobb i hagen. Friland betyr her alt som ikke er Oldemors hage, Systematisk hage, Urtehagen, Dufthagen eller Fjellhagen.

– Jeg setter folk i sving på morgenen. Dagen i forveien har jeg nøye planlagt hvem som skal gjøre hva og hvor. Det er mye å huske på, og det er vær- og sesongavhengig. Så jeg skriver lange lister og tegner kart der jeg markerer med tusj i ulike farger hvor det skal klippes og lukes. Sånn holder jeg oversikten.

Hva har endret seg mest på de fire tiårene?

– Siden jeg begynte på friland har vi fått

flere sjefer og direktører og en diger utadrettet seksjon. Og alle skal ha et ord med i laget. Men vi har også fått mer gehør oppover i systemet for hva vi trenger av folk, utstyr og maskiner. Så det er mye som har forandret seg til det bedre, selv om hagen er et gammelt og tungdrevet anlegg.

– Selve gartnerarbeidet er blitt mer profesjonelt. Og jeg synes det er blitt enklere med årene, etter hvert som jeg har fått mer erfaring og funnet de smarte måtene å gjøre ting på. Jeg må også skytse av dyktige kolleger med masse kunnskap og erfaring.

– Og så er det den store publikumstilstrømningen. Det er forsåvidt bra. Men det er ikke alle som har respekt for at vi er noe annet enn en vanlig park.

Kjærlighet til Gamlehagen

Hva er drivkraften din?

– Jeg har glede av å holde det fint – det fryder mitt øye. Det er morsomt når hagen er innbydende for publikum. Da må vi holde orden på søpla og sørge for at det er luket,

kostet og blåst. Kantstein nedgrodd i løvetann og ugress er da fryktelig stygt!

Ingrid er spesielt glad i Gamlehagen, som er formalhagen med formklippet buksbom, lindehekker, skulpturer og springvann. Du finner den på sørsiden av Tøyen hovedgård – og på dronebildet på forsiden av dette Palmebladet.

– Den er krevende, og vi trenger å gå over hele anlegget og luke og renske hver femte eller sjette uke. Når alt er på stell – buene i hekken er på plass, ugresset er borte, kantene er fine – da er bildet mitt ferdig, og det er tilfredsstillende. Jeg tenker ofte at jeg lager bilder, eller rammer rundt hageanleggene, men bildene må lages om igjen og om igjen.

Når Ingrid har fri, elsker hun å være på feriestedet sitt på Sunnmøre, der oldemor vokste opp. Og snart nærmer det seg en tid da hun kan være der mye mer. I februar 2024 når hun pensjonsalder.

– Jeg tror det blir bra å gå av på vinteren, for da slipper jeg å forlate Botanisk hage mens jeg tenker på alt som burde vært gjort.

Bambusforelskelsen

Bambuslunden er Ingrids hjertebar. Du finner den på venstre side av bekkens som renner nedover fra Andedammen. Den gjør ikke mye av seg, og det er ingen skilt som viser vei.

– Det begynte med at jeg var på ferie i Los Angeles og Frankrike og besøkte hager med mye bambus, som jeg forelsket meg i, forteller Ingrid Støren.

Da hun fylte 50, ønsket hun seg pengebidrag til en bambuslund. I 2008, etter å ha fått klar-signal fra hagens ledelse, kjøpte hun i kassebil til Danmark med gartnerkollegene Niels Skinnarland, Liv Aarvoll og Anders Neergaard.

På veien var de innom Sveriges Lantbruksuniversitet i Skåne, der de traff en bambus-ekspert med gode råd om sortsvalg og dyrking.

Fra de danske gartneriene fikk de med seg planter av fem ulike bambustyper.

Et lerketre ble felt for å gi plass og lys til den nye bambuslunden. Senere har de kjøpt flere bambusarter fra Tyskland. Bambusene har vokst seg store og kraftige på begge sider av bekkens.

Til vår avtalte prat har Ingrid funnet fram bilder og dagbøker fra bambusprosjektets første år:

– Dette bildet er fra Frankrike. Der er det hele skoger av bambus. Og dette er fra et kunstprosjekt – med sånne tjukke, fine, høye bambuser. De vokser jo så fort, og de kan bli høye som trær.

Det finnes flere hundre arter av bambus i verden, alle tilhørende gressfamilien. Noen få av dem klarer seg i vårt klima.

– Vi har prøvd mange metoder for å få dem til å overleve vinteren. Vi har alltid dekket roten med mye løv, og vi dekket dem med strie da de var små. De har etablert seg veldig fint. Nå tror jeg kanskje de klarer seg uansett, men de er utsatt hvis det kommer barfrost, sier Ingrid, som av og til går til bambusene «sine» og setter seg på stubben for å nyte roen som bare bambus kan gi.

Kunstprosjektet

Siden tidlig på 1980-tallet har Ingrid samlet på vakre, rare og kuriøse ting hun finner etterlatt i hagen og som aldri blir etterlyst av eierne.

Kontoret hennes i driftsbygningen er et museum på museet, der hun ordner tingene systematisk og estetisk. Dette er til stor glede for gartnerkollegene som også bidrar til samlingen.

– Det er ikke alt jeg tar imot, for det må jo passe inn. Her ser du forresten små porselens-figurer som stammer fra benkene i Forsøks-

avdelingen den gang det var et handelsgartneri.

En av kollegene som har latt seg fascinere er Kristin Witberg, som er fotograf og billedkunstner. Hun har fotografert motiver fra Ingrids samlinger og laget en kunstutstilling av dette.

I første del av oktober åpner kunstutstillingen «Lost & found» i montrene i inngangen til Tøyen t-banestasjon. De vakre bildene blir å få som postkort i museums-butikken og kafeen.

Foto: Kristin Witberg

▲ Med arbeidsplass i Victoriahuset må Anders Neergaard ha vadestøvler i beredskap. Her med blader av lotus. Foto: Lars P. Pettersen, NHM

Victorianøkkerosen overrasker fortsatt

I juli i år kom det en oppsiktsvekkende nyhetsmelding fra Kew Gardens i England. Et tverrfaglig forskerteam slo fast at det finnes en tredje art av Victorianøkkerosen. Nyheten vakte oppsikt både blant botanikere og hagefolk.

TEKST OG FOTO: DAG INGE DANIELSEN

DETTE ER FØRSTE GANG EN NY ART i den søramerikanske nøkkerosefamilien er blitt beskrevet siden 1800-tallet. Den nye arten har enda større blader enn de to velkjente artene, *Victoria amazonica* og *Victoria cruziana*. Dermed er *Victoria boliviana* verdens største nøkkerose.

Tverrfaglig team

En av de botanisk interesserte gartnerne ved Kew, Carlos Magdalena, hadde lenge mistenkt at det fantes en tredje art da han besøkte botaniske hager i Bolivia i 2016. Derfra fikk han med seg Victoria-frø som ble dyrket i Kew Gardens ved siden av de to kjente artene.

Ikke bare fikk han mistanken bekreftet. Han ble også støttet av Lucy Smith, som jobber som botanisk illustratør for Kew. Hun hadde startet et prosjekt med å dokumentere de to Victoria-artene, noe som ikke var blitt gjort siden de først ble beskrevet på 1830- og 1840-tallet.

Hun hadde stuset over noen av detaljene på en Victoria-tegning fra 1847 utført i Bolivia av britiske Walter Hood Fitch. Da hun så de nye plantene kollegaen hadde dyrket av frø fra Bolivia, var hun ikke i tvil. Det var den samme blomsten hun så på tegningen til Fitch.

«Til tross for at vi har hatt eksemplarer i Kews herbarium i 177 år, har nye funn avslørt

FAKTA

- Victoria-slekten i nøkkerosefamilien omfatter nå tre arter, tidligere to.
- I Victoriahuset i Botanisk hage kan du se *Victoria cruziana* blomstre.
- Tidligere ble det dyrket *Victoria amazonica* og en hybrid.
- *Victoria boliviana* var ny for vitenskapen da et internasjonalt forskerteam i juli i år publiserte en artikkel om nyoppdagelsen. *V. boliviana* kan nå ses i Kew Gardens i utkanten av London.

at nøkkerosen *Victoria boliviana* er ny for vitenskapen,» heter det i pressemeldingen fra Kew Gardens.

Mudder og dypt vann

– Jeg ble skikkelig overrasket da jeg hørte om oppdagelsen, men egentlig burde jeg ikke blitt det, sier botaniker Finn Ervik, som er NHMs prosjektleder for nytt veksthus. Han har mye feltefaring med tropiske planter, blant annet i Sør-Amerika. Fra sitt arbeid har han erfart at plantegrupper er underrepresentert i herbarier når det er besværlig å gjøre innsamlinger.

– Victoria-nøkkerosen passer dårlig inn på et herbarieark. I tillegg vokser den i mudder og på dypt vann. Den viktigste årsaken til at *Victoria boliviana* ikke har blitt beskrevet tidligere, er at det har eksistert få og mangelfulle herbariebelegg. I tillegg har man kanskje tatt det for gitt at kunnskapen er på plass for så ikoniske planter, kommenterer Finn.

143 år på Tøyen

Botanisk hage i Oslo har dyrket Victoria-nøkkerosen siden Victoria-huset sto ferdig på

▲ Disse gjødselkulene lager jeg av leire og plantenæring. Det var kolleger i Kew Gardens som lærte meg hvordan, forteller Anders. Foto: Dag Inge Danielsen

slutten av 1870-tallet. Det første eksemplaret av *Victoria amazonica* – den gang omtalt som *V. regia* – ble fraktet i et vannkar fra Hannover. «Da det ble kjent at Victoria blomstret, steg antallet besøkende ofte til et par tusen og mer om dagen,» heter det i Universitetets årsberetning for 1879.

I mange år var Victoria det store trekkplasteret på Tøyen. Avisene kunngjorde når det var blomstring, og folk sto i kø i timesvis for å beundre den eksotiske blomsten. Gjennom hele 1900-tallet var det stort sett *Victoria cruziana* som ble dyrket på Tøyen. Den har noe mindre blad og blomster enn *V. amazonica*, men er lettere å dyrke og får flere blomster.

Mer lys

Siden 2004 har gartner Anders Neergaard hatt ansvaret for plantene i Victoriahuset, deriblant Victoria. De første årene brukte han en krysning av *V. amazonica* og *V. cruziana*. Den var forholdsvis lett å få til, men måtte byttes ut hvert år.

Så skjedde en del endringer i 2009. Da fikk Victoria-huset nye og bedre lyskilder. Det ble mulig å overvintre Victoria-nøkkerosen, og den kunne blomstre hele året.

– Samtidig gikk vi over til å dyrke ren *V. cruziana*, som har rik blomstring, forteller Anders Neergaard.

– Når vi ikke dyrker *V. amazonica*, er det først og fremst på grunn av størrelsen. Med blader som kan bli opptil 2,3 meter i diameter blir den rett og slett for stor for vårt lille basseng. Av samme årsak kan vi heller ikke dyrke den nyoppdagede *V. boliviana* som blir opptil 3,2 meter i diameter.

Baker egne gjødselkuler

Gjennom årene har Anders fått gjennomført en rekke tiltak for å gi Victoria best mulige vekstvilkår. Først ble det installert et pumpesystem med UV-belysning og biologisk filtrering av vannet. UV-lyset renser vannet for alger og sykdomsfremkallende stoffer. Filtrering ved hjelp av børster fjerner uønskede stoffer og

øker vannkvaliteten, noe som også reduserer mengden alger.

– Saltsyre bruker jeg for å styre vannets surhetsgrad. pH-verdien skal helst ned i 5,7, for da unngår vi algevekst, og det blir mer næring til nøkkerosen. Alt handler om at det skal være så likt forholdene i Amazonas som det er mulig å få til, forteller Anders.

Han hadde akvariefisk som gutt, og det har vært en nyttig erfaring å ta med seg. Han oppdaterer seg hele tiden på hva som skjer i faget. Og han har vært på studiereiser til botaniske hager i England og Brasil.

Lever lenger enn i Brasil

– Etter å ha snakket med kolleger i Kew Gardens, har jeg begynt å lage mine egne gjødselkuler. De lager jeg av leire, omtrent så store som tennisballer. Jeg legger inn lettloselig plantenæring, og så baker jeg dem i stekeovnen og bruker dem som store gjødseltabletter. Næringen er den samme som vi bruker til alle plantene. Den løses opp stille og rolig i vannet, så vi får en langtidsvirkning.

I Brasil besøkte Anders den botaniske hagen i Belem, der Amazonasfloden renner ut i Atlanterhavet. Der kunne Victoria-gartneren stolt fortelle at en plante hadde blitt så mye som seks år gammel, og det var rekord.

– På det tidspunktet var mitt eksemplar åtte år gammel, forteller Anders og ler godt.

– Men jeg må tilføye at vi har stabile forhold i veksthuset her, med 28 grader i vannet og 24 grader i lufta året rundt. Det blir annerledes i Belem, der Victoria-nøkkerosen vokser under åpen himmel.

Pansermalle og piraya

Mange besøkende kommer hver dag til Victoriahuset, og Anders får ofte spørsmål fra publikum.

– Victoria er eksotisk, folk har hørt om den, og det er den som fanger blikket med en gang du kommer inn her. Mange spør hvor mye vekt bladene kan bære. Da svarer jeg «et lite barn», slik du ser på bildet på veggen her.

▲ Arten som vokser i Victoriahuset er *Victoria cruziana*. Foto: Trine Nervum

Årsaken er at undersiden av bladene har et intrikat system av luftfylte nervetråder. Dette har inspirert ingeniører som har konstruert bæresystemer for broer og bygninger ved å bruke det samme prinsippet.

Også fisken i bassenget tiltrekker seg mye oppmerksomhet, spesielt blant barna.

– Når fisken trives, betyr det at vannkvaliteten er god. Nå har vi tre forskjellige slag, nemlig pansermalle, piraya og arowana. Alle artene stammer fra Amazonas.

Fra hvit til rosa blomst

Mens det tidligere har vært bare én Victoria-nøkkerose i bassenget, plantet Anders Neergaard to eksemplarer i januar 2022. Plantene kommer vanligvis med en ny blomst hver tredje dag. Med to individer blir det enda rikere blomstring, og det blir enklere å pollinere. Målet er nemlig å produsere egne frø og dyrke nye planter.

– Det har vært vanskelig å få tak i frø de siste årene. Så jeg tenkte at vi kan klare å bli selvforsynte. Men jeg venter til utpå høsten. Hvis jeg begynner pollineringen for tidlig, bruker planten mye av energien til å utvikle frø. Da «tenker» planten at den kan slappe av og slutte å produsere nye blomster. Og det er jo blomstene folk kommer for å se.

Når blomsten åpner seg den første natten, er den hvit. I naturen får den da besøk av biller. Den lukker seg på dagen. Når den åpner seg igjen neste natt, er den blitt rosa og full av pollen. Da flyr billene videre og pollinerer neste blomst.

Johan Borgens novelle «Victoria Regia» vitner om at nøkkerosen og veksthuset tidlig fikk en spesiell plass i nordmenns bevissthet. Fjernsynsteatrets dramatisering fra 1989 kan ses i nettspilleren til NRK ved å søke på «Elsk meg bort fra min bristende barndom».

Når det i novellen heter at Victoria blomstrer bare hvert fjerde år, må det tilskrives kunstnerisk frihet. Og lurer du på om det er noen forskjell mellom nøkkerose og vannlilje, er svaret nei. Vi følger bare Artsdatabankens navnepraksis.

▼ Anne Birkeland sitter på toppen av mantelen! Denne bergarten ble dannet for nesten 500 millioner år siden. Stripen som følger steinen tvers gjennom består av mineralet kromitt, som inneholder mye av tungmetallet krom. Bak ses den uvanlige, rosa steinen thullitt fra Astfjorden i Trøndelag. Steinen kom fram under tunnelsprengning.

Snart kommer amfi og steinhage for alle sanser

Denne høsten skal det bygges et publikumsamfi i skråningen på nordsiden av platået med frukttrær ved Oldemors hage.

TEKST OG FOTO: DAG INGE DANIELSEN

ANLEGGET VIL BESTÅ AV FEM

avsatser eller trappetrinn med sitteplasser i 10 meters bredde. Nederst blir det et podium på 3 x 10 meter.

Materialvalget blir gjort i disse dager. Avsatsene skal enten lages av Ringerikesandstein, som er en rød bergart, eller Hardanger-skifer som er en grå og brun lagdelt bergart. Innimellom skal det plasseres steiner som forteller om den siste istiden i Norge.

– Dette gjør at anlegget får en verdi utover det å gi sitteplass til skoleklasser og små grupper, forteller Finn Ervik som er prosjektleder for anlegget på Naturhistorisk museum.

– Vi har manglet en slik arena i Botanisk hage der vi kan samle skoleelever og andre grupper. Så vi er takknemlige for tildelingen fra Sparebankstiftelsen DNB.

Amfiet blir et tilbud for både barn og voksne. Det tenkes brukt til undervisning, foredrag, konserter og mindre kulturarrangementer.

Steinamfiet er tegnet av landskapsarkitekt-

firmaet Landskaperiet. Anleggsarbeidet starter i september, og amfiet skal etter planen være ferdig for årets utgang.

Steinhage for alle sanser

Amfiet er første trinn i et større anlegg som har fått navnet Steinhagen. Byggingen av dette vil trolig skje i løpet av neste år. Dette skal ligge på plenen nordover mot museumsinngangen.

Det blir en utendørs museumsutstilling som også skal skape nysgjerrighet og fungere som en geologisk skulpturpark. Sparebankstiftelsen DNB står for størsteparten av finansieringen også her.

Eiendomsavdelingen ved Universitetet i Oslo har samarbeidet med Byantikvaren og Naturhistorisk museum for å få alle brikkene på plass.

En arbeidsgruppe bestående av geologer og Botanisk hage-ansatte har utarbeidet planene for Steinhagen, og Landskaperiet har tegnet ut anlegget i detalj. Gruppen har vært ledet av geolog og museumspedagog Anne Birkeland.

– Ideen er at Steinhagen skal fylle flere funksjoner, og den skal lages for både voksne og barn. Men vi har gjort et tydelig valg om at barn i førskole- og småskolealder skal være hovedmålgruppen, forteller Birkeland.

Bakgrunnen er at Naturhistorisk museum har formidling av naturmangfold som en viktig oppgave. Forskningen viser at mennesker som opplever naturen som barn, er de som blir mest interessert i naturmangfold som voksne.

– Dette ble førende for hva slags pedagogikk vi valgte for Steinhagen. Små barn lærer om verden gjennom å bruke alle sansene og hele kroppen. De liker å ta på ting, klatre og undersøke. Derfor har vi valgt steiner som skal være morsomme å utforske, gjerne med spennende mønstre og farger, forklarer Birkeland.

Hvordan ble Norge til?

Arbeidsgruppens kriterium nr. 2 for valg av steiner er at de skal fortelle om geologiske prosesser og Norges geologiske utvikling. Steinene er derfor eksempler på hva som kan bli resultatet av naturens endringskraft gjennom millioner av år – i form av sedimentering, metamorfose, vulkanutbrudd og mye annet.

– I tillegg har vi steiner med en spesiell kulturhistorisk betydning. Det gjelder særlig

klebersteinen som vi har fått fra Nidarosdomens restaureringsverksted. Vi har steiner fra hele Norge. Og vi har steiner med spesiell samfunnsmessig eller økonomisk betydning, for eksempel kobbermalm fra Løkken Verk i Trøndelag, forteller Birkeland.

Alle steinene har en eller flere historier. Derfor vil den planlagte Steinhagen fungere godt for undervisning av skoleelever og studenter.

Steinene vil få skilt som skal stimulere nysgjerrigheten og invitere barn og voksne til aktiv utforskning. Det er til sammen ca. 30 steiner som skal plasseres på begge sider av gangveien som leder fram til museumsinngangen.

Viser vei for publikum

Plenene der Steinhagen nå blir planlagt, utgjør nemlig adkomstområdet til innendørsutstillingene ved Naturhistorisk museum.

– For noen år siden bygde vi paviljongen med museumsinngang og butikk. Den skulle bidra til å gjøre det tydelig for de besøkende hvor man går inn, forteller Bent Aaby, som er seniorarkitekt i Eiendomsavdelingen, Universitetet i Oslo. Han er avdelingens koordinator for Steinhagen, og han har utendørs skilting som et av sine ansvarsområder.

– Siden det likevel ikke fremsto som tydelig, skiltet vi med «museumsinngang» i store bokstaver. Men fortsatt er det mange besøkende som strever med å finne veien fra hagen til museumsutstillingene. Nå er håpet

at Steinhagen skal hjelpe publikum å peke ut retningen, sier Aaby.

Hele Norge er med

Bak utvalget av steiner til det planlagte anlegget skjuler det seg en egen historie. Prosjektgruppen var godt kjent med en pensjonert geolog, Svein Olerud, som tok på seg oppdraget med å reise land og strand rundt for å jakte på de vakreste objektene norsk geologi har å by på.

Gjennom sitt virke som berggrunnsgeolog ved Norges geologiske undersøkelse og mangeårig leder i norsk mineralindustri hadde Olerud både faglige forutsetninger og gode kontakter. Resultatet er blitt en enestående samling av steiner fra hele landet, mange gitt som gaver fra steinindustrien, andre kjøpt inn for midler fra Sparebankstiftelsen DNB.

– Vi er svært takknemlig for alle gavene og stolte av utvalget vi har fått til. Blant annet har vi fått to store, flotte steiner fra øya Leka lengst nord i Trøndelag. Leka består av ny jordskorpe som ble dannet for 500 millioner år siden på havbunnen og senere skjøvet opp på land. Jeg blir glad av tanken på at publikum skal få oppleve noe så spesielt, sier Anne Birkeland, som lenge har sett fram til at Steinhagen skal bli en realitet.

Parallelt ser hun fram til å bli ung pensjonist. Finn Ervik har derfor tatt på seg oppgaven som prosjektleder for Steinhagen ved Naturhistorisk museum.

▲ Her blir det utendørsutstilling med spennende steiner fra hele Norge.

▲ Stripete marmor fra Fauske kan neste år beundres i den nye Steinhagen.

SJELDENHET TRUMFER UTSEENDE

Høymol er et fryktet ugress, ikke minst i norske enger og åkrer.

Slektingen fjærehøymol er på den norske rødlista fordi den er svært sjelden og bestanden minsker. Den vokser på tangvoller i sjøkanten noen få steder, blant annet i Vestfold. Der var Tor Mjaaland og Kristina Bjureke og samlet frø av fjærehøymol til Nasjonal frøbank i 2021.

En av oppgavene til Naturhistorisk museum er nettopp å bevare og vise truede norske arter i form av levende planter. I år ble derfor fjærehøymol oppformert og plantet ut i Fjellhagen, der den trives utmerket.

– Vi er trolig den første botaniske hagen i verden som har fjærehøymol. Mange synes kanskje det er rar, siden den betraktes som et fælt ugress. Men det er som kjent ikke utseendet det kommer an på, kommenterer en leende Kristina Bjureke. Høymol tilhører syreslekta i slireknefamilien.

80 GRUPPER HAR BESTILT OMVISNING

Interessen for Venneforeningens omvisninger i Botanisk hage har økt betraktelig i år. I perioden fra 1. mai til og med 11. september deltok ca. 900 personer på de åpne søndagsomvisningene. Av disse var 160 med på engelskomvisning, noe som er nær en fordobling i forhold til 2021.

Siste gratis søndagsomvisning (på norsk og engelsk) er 25. september. I mai og juni hadde vi, som tidligere år, bare tilbud om omvisning på norsk. Oppmøtet var da så stort at vi hadde tre guider i sving hver søndag.

Antall bestilte omvisninger har også gått opp i 2022. Fra mars til september har totalt 80 grupper fått omvisning i regi av Botanisk hages Venner. I fjor var dette tallet 46, men da gjorde pandemien at det først ble åpnet opp for omvisninger i midten av mai. Mai og juni er de mest populære månedene. Slik fordeler gruppene seg på måneder: 2 i mars, 6 i april, 24 i mai, 34 i juni, 1 i juli, 11 i august og 4 i september.

VIKINGHAGEN I UNGARN

Vitenskapelig ansatte i de botaniske hagene i hele Europa møtes annethvert år på fagkonferanse. I år ble konferansen holdt i Ungarn. Det var stor interesse for Anneleen Kools foredrag om utvalget av planter i Vikinghagen «vår» og det tilhørende forskningsprosjektet om mennesker og planter i Norden.

▲ Vi har lagt stor vekt på å vise at planter er en avgjørende del av livet på Jorda, forteller professor Øyvind Hammer – her foran et 50 millioner år gammelt fossilt palmeblad fra Wyoming, USA. Foto: Dag Inge Danielsen

▲ Tre fra Botanisk hage feirer med UiO-reaktor: Blant de mange som gledet seg over vakre utstillinger ved den offisielle åpningen i mai var (f.v.) rektor Svein Stølen, botaniker Anneleen Kool, botaniker Øystein Lofthus og gartner Nils-Petter Bergersen. Foto: Dag Inge Danielsen

▼ Eldre enn blomsterplantene: Denne frøbregnen er 310 millioner år gammel og stammer fra Osnabrück, Tyskland.

▲ Fra kritt: Fossilen av en blomst i midten er fra Kina og 125 millioner år gammel, det vil si en tid da blomsterplantene fortsatt var ganske nye på Jorda.

Fossile planter forteller Jordas historie

Etter mange år med rehabilitering kan du nå besøke de geologiske utstillingene i Brøgger's hus. Det som før var et slitt og temmelig søvndyssende sted, er blitt et av de vakreste og mest spektakulære museene i Oslo.

TEKST: ØYVIND HAMMER, professor i paleontologi ved Naturhistorisk museum og en av de fagansvarlige for de nye geologiske utstillingene.

BYGNINGEN ER RESTAURERT tilbake til planløsningene fra 1917, med store, lyse saler og opprinnelig interiør. Sammen med moderne design gir dette et storslått inntrykk.

Med åpning av kjeller og tredje etasje til utstillinger og bibliotek, er publikumsarealene nesten fordoblet. Og ikke minst er selve

utstillingene fullstendig omorganisert, med mange nye, fantastiske objekter og dempet, men avansert digital formidling.

Plantelivet avgjørende

Og vi har ikke glemt botanikken! Gjennomgående i utstillingene har vi lagt vekt på jorda

som et helhetlig system der plantelivet utgjør en avgjørende del.

Hele første etasje er viet til livets utvikling, presentert i kronologisk rekkefølge. Det første du legger merke til er nok de store skjelettene av dinosaurer og pattedyr. Spredt rundt dem har vi lurt inn en stor mengde små og store plante-

fossiler. Vi er ganske fornøyde med hvordan vi dermed får presentert hele økosystemer.

De første landplantene fra silurtiden og de første skogene fra devon (sporeplanter) har fått en egen monter, med både norske og utenlandske fossiler. Et lite, utydelig fossil av en av de aller første landplantene, *Cooksonia*, er vist sammen med en pen modell. Karbonskogene er presentert i nabomonteren, med blant annet store, spektakulære fossiler av frøbregner (nyanskaffelser). En stor stamme av kråkefot-tre fra Svalbard ligger uten glassmonter, og publikum oppfordres til å kjenne på det.

Ginkgo og apeskrekk

Midt i den første salen er en «dinosaur-øy» med våre største publikumsmagneter, skjelettet av *Tyrannosaurus rex* (avstøpning) og ikke minst vår nye perle, en ekte, velbevart skalle av *Triceratops*. Hele veien rundt disse har vi lagt ut mange flotte fossiler som viser floraen i dinosaurens tidsalder.

Dette inkluderer et tverrsnitt av en apeskrekkstamme fra trias i USA (kan kjøpes på), en plate med ginkgoblader fra jura i England, konglepalmer, og ikke minst pene fossiler av tidlige blomsterplanter.

Den andre salen handler om jordas nytid, og her finner vi blant annet et gigantisk palmeblad fra eocen i USA og en pen plate fra Svalbard med bøkelliknende blader og andre planter. Langs den ene vegg finner vi en rekke med montre som viser hvordan floraen begynner å likne på den moderne, og hvordan klimaet går fra varmt til kaldere.

En betydelig samling fossiler fra Messel i Tyskland inkluderer mange plantefossiler, riktignok ikke særlig pene, og de fleste av dem har vi ikke klart å bestemme. Kanskje dere botanikk-kyndige kan hjelpe oss?

Vegetasjon fra under Nordsjøen

I andre etasje har vi en ny, stor utstilling om dannelsen av Nord-Atlanteren. Her har vi

en morsom liten samling av plantefossiler i borkjerner fra Nordsjøen, særlig fra tidlig jura. Det er tankevekkende at de ble funnet flere tusen meter under havbunnen der ute. Praktfulle mini-dioramaer viser hvordan vegetasjonen i Nordsjø-området så ut i karbon-tiden, trias og jura.

I tredje etasje oppsummerer vi prosessene på jorda med store modeller, multimedia og aktiviteter. Vi prøver å vise hvordan plate-tektonikk, magnetfelt, jordas og månens bevegelser, havstrømmer, værssystemer og biosfære spiller sammen for å holde den fantastiske planeten vår gående.

Her har plantene og fotosyntesen fått en egen, prominent stasjon, med visualisering av fordelingen av klorofyll på jorda gjennom årstidene, og et mikroskop som viser spalte-åpningene i et blad.

Så hvis du er interessert i planter, bør du ta en tur innom de nye utstillingene. Husk at Botanisk hages Venner kommer inn gratis.

Ble botanisk illustratør i Urtehagen

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

EN NABO TIL BOTANISK HAGE PÅ Tøyen, Li Li, har tatt eksamen som botanisk illustratør med fem akvarellmalerier av planter i Urtehagen. Siden 2019 har hun tilbragt utallige timer med skisseblokk og malersaker for å følge plantenes utvikling gjennom sesongen.

– Det begynte med at jeg besøkte en bokhandel etter at jeg flyttet til Oslo i 2016, forteller den 35 år gamle Li Li, som vokste opp i Shanxi-provinsen lengst nord i Kina.

– I butikken fant jeg ei bok med fantastiske akvareller av blomster. Jeg hadde aldri sett noe lignende. Det så kjempefint ut. Jeg måtte prøve selv med det samme jeg kom hjem. Og jeg søkte på nettet etter en utdanning innen botanisk illustrasjon.

Etter fire år med nettbaserte studier er hun den stolte innehaver av RBGE Diploma in Botanical Illustration, utstedt av Royal Botanic Garden Edinburgh.

Li Li lærte om planter og hager da hun tok

bachelor i landskapsarkitektur ved universitetet i Shanxi. Senere studerte hun pedagogikk i Beijing og senere ved University of York i England. Under et utvekslingsopphold ved Høgskolen i Oslo og Akershus traff hun sin fremtidige mann.

Li Li jobber som frivillig på Deichman på Tøyen, der hun holder kurs i tegning. Og hun lærer gjerne barn og voksne å skrive navnet sitt med kinesiske tegn.

Nå er hun klar for å påta seg ulike typer oppdrag innen botanikk og andre områder. Hun liker både den kunstneriske tilnærmingen og den vitenskapelige måten å lage botaniske illustrasjoner på. Hun trives med å tegne ulike motiver, og hun bruker ulike materialer, verk-tøy og teknikker.

I Urtehagen har hun jobbet i inntil 4 timer om gangen, og hun sitter gjerne på bakken for å få nærkontakt med motivet.

– Det er viktig at illustrasjonen ser

harmonisk ut. Da fungerer det fint å være ute i naturen. Det er noe helt annet å tegne eller male en plante som vokser ute enn å ta den med inn. Jeg liker å jobbe her i Botanisk hage og høre fuglene synge mens jeg konsentrer meg. Når det er sol og fint vær er det kjempefint. Noen ganger er det litt vanskelig. Hvis det regner og jeg må tegne, sitter jeg under en paraply og jobber. Det går også fint.

Hva er din favorittplante?

– Det må være sikori. Den har så fine farge-sjatteringer som endrer seg gjennom dagen fra blomsten åpner seg til den lukker seg.

Til sin diplomeksamen malte Li Li:

- Oksetunge *Anchus officinalis*
- Betonie *Stachys officinalis*
- Agurkurt *Borago officinalis*
- Sikori *Cichorium intybus*
- Balsam *Tanacetum balsamita*

▼ Li Li i Urtehagen. «Svennestykkene» er sikori (øverst) og oksetunge, to av favorittblomstene hennes. Foto: Dag Inge Danielsen

▲ Samarbeid for fred: 16 år gamle Kevin Kouji Naka Meeg og de andre elevene fra Stavanger under det 150 år gamle ginkgo-treet i Botanisk hage. Også hans mor, Ekuko Naka, og gartner Andreas Løvold er opptatt av å diskutere sammenhengene mellom fredsarbeid og trær.

► Andreas med den snart 5 år gamle ginkgo-planten som kom som frø fra Green Legacy Hiroshima.

Japansk kristtorn, ginkgo og kakiplomme fra Hiroshima

Da Nobels fredspris i desember 2017 ble tildelt den internasjonale kampanjen mot atomvåpen ICAN, fikk Botanisk hage et symboltungt besøk.

TEKST OG FOTO: DAG INGE DANIELSEN

SAMMEN MED 22 JAPANERE SOM hadde opplevd atombomben, kom ordførerne fra Hiroshima og Nagasaki for å overrekke frø av trær som overlevde de katastrofale ødeleggelsene i august 1945.

I mai 2022 fikk Botanisk hage igjen et symboltungt besøk. Da kom 23 elever, tre lærere og én forelder fra Ganteset ungdomsskole i Stavanger for å sjekke hva som har kommet opp fra frøene. Elevene fordyper seg i internasjonalt samarbeid og kulturutveksling.

– I en tid med fornyet atomtrussel gir det håp å se de små trærne som har vokst fram. De bærer på en viktig historie. Vi kaller dem tause vitner, og vi mener de har en viktig funk-

sjon som formidlere av fredsbudskap, forteller japanske Ekuko Naka som har bodd i Norge siden 1998. Hun var med både som mor til en av elevene og initiativtaker. Det var nemlig hun som lanserte ideen til frøoverrekkelsen og besøket fra Japan for snart fem år siden.

Botanisk hage i Hiroshima

Bakgrunnen var at Ekuko Naka i 2015 var medarrangør av en studietur for norske landskapsarkitekter til Japan. I Hiroshima så de atombombede trær som vokser som levende minnesmerker i parker og bylandskap. Der ble de også kjent med stiftelsen Green Legacy Hiroshima som distribuerer frø fra disse trærne.

Høsten 2017 tok Ekuko Naka kontakt med gartner Andreas Løvold i Botanisk hage. Han likte filosofien bak frø-prosjektet og fikk med seg ledelsen ved Naturhistorisk museum, som sa ja til å ta imot de spesielle frøene.

Tre ulike treslag

Nå har tre ulike treslag vokst fram i Forsøksavdelingen, alle fra frø som kom fra Hiroshima

i 2017. Skoleklassen fra Stavanger fikk beundre alle tre.

TEMPELTRE *Ginkgo biloba*

Bare ett av frøene spirte. Det har til gjengjeld blitt et vakkert, lite tre som nå er ca 30 cm høyt og blir tatt godt vare på av gartnerne i Forsøksavdelingen. Treet skal få lov å vokse i flere år før det blir bestemt hvor det skal plantes. Av fossilfunn vet vi at ginkgo har eksistert i utrolige 270 millioner år. Det er eldre enn både nåletrærne og løvtrærne, og det har overlevd flere masseutryddelser av liv på jorda.

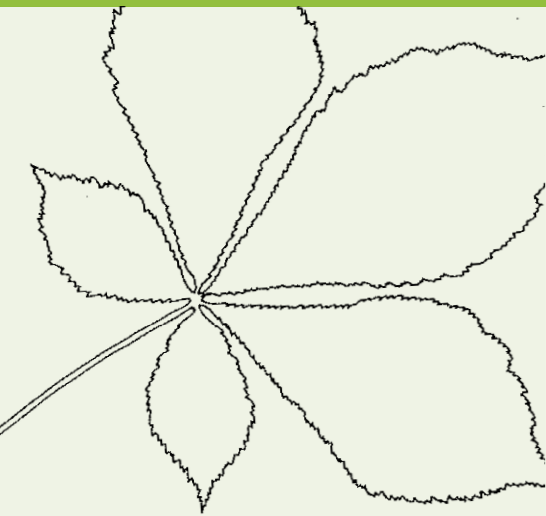
JAPANSK KRISTTORN *Ilex rotunda*

Ett av eksemplarene kommer til å bli plantet ut i Fjellhagen i løpet av høsten, mens de andre får fortsette sitt trygge liv i Forsøksavdelingen.

KAKIPLOMME/PERSIMON

Diospyros kaki

Dette treet gir frukten kaki, også kjent som kakiplomme og persimon. Det vil etter hvert bli satt ut i potte i Botanisk hage. Det må overvintres inne, siden det ikke tåler frost.

KJENNER DU NORSKE LØVTRÆR?

Er du lærer eller naturinteressert ungdomsleder? Da kan du ta med deg klassen eller gruppen din til Botanisk hage og gå en løype som består av 15 vanlige norske løvtrær.

Naturhistorisk museum har laget et formidlingsopplegg som kan gjennomføres ute på egen hånd, uten pedagog fra museet. Opplegget består av fire dokumenter som kan lastes ned og skrives ut på forhånd. Blant annet finner du oppgaver med omriss av bladene og fakta om treslagene.

Gå inn på nettsidene nhm.uio.no og søk på «Norske løvtrær».

Det tar omtrent 1 ½ time å gå hele løypen. Den omfatter artene bøk, hassel, spisslønn, eik, ask, alm, hegg, selje, svartor, gråor, osp, rogn, lind, hestekastanje og bjørk.

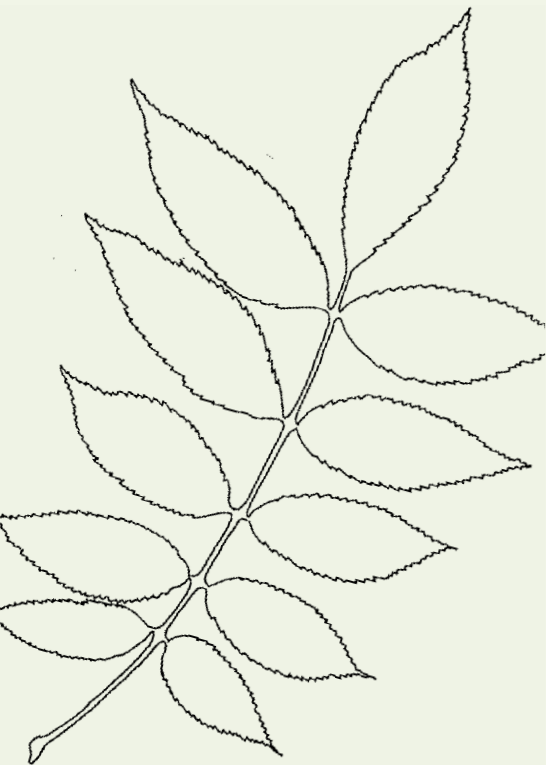

Foto: NHM

Treet som dukket opp fra urtiden

Urtidstreet er blant de mest ikoniske trærne i Botanisk hage. Stort og staselig vokser det like sydvest for Tøyen hovedgård, rett ved vestre inngang til Gamlehagen.

TEKST: DAG INGE DANIELSEN

DET ER ET NÅLETRE som feller bladene, på samme måte som lerk. Den spesielle bladfasongen – med myke, lange nåler – gir en stemning som fører tankene til Jurassic Park. Og ganske riktig, treet har vokst på jorda siden kritt og jura, og ekspertene regner at det har eksistert i 150 millioner år.

Antatt utdødd

Navnet urtidstre bærer vitnesbyrd om nettopp dette. Flere treslag kalles levende fossiler fordi de har eksistert siden dinosaurenes tid. Bakgrunnen for navnet urtidstre er at ekspertene lenge trodde det var utdødd. Derfor ble det oppfattet som et bindeledd tilbake til jordas urtid.

På 1930-tallet ble det funnet fossiler av flere nærstående arter som man mente tilhørte

samme slekt. I 1941 ble slekten beskrevet vitenskapelig, og den fikk navnet *Metasequoia*.

Noen få år senere ble det gjort et oppsiktsvekkende funn. Levende eksemplarer av det antatt utdødde treet ble oppdaget i fjellområdene i Hubeiprovinns i Kina.

Snart ble det sendt ekspedisjoner til det sentrale Kina for å tråle skogene etter treet, som nå hadde fått navnet *Metasequoia glyptostroboides* fordi det kan minne om et annet kinesisk tre som heter *Glyptostrobus*.

Til Botanisk hage i 1951

Mange trær ble funnet, og frø ble samlet og sendt botaniske hager verden over. De første kom til Norge i 1949. Norges landbrukshøgskole på Ås, i dag NMBU, var blant mottakerne. Det viste seg at det var lett å formere

▲ Det tidløse urtidstree er favoritt-tre til Lisbeth, som jobber som vokter i Botanisk hage. Det får henne til å tenke på en tid da bisonokser hersket på slettene i Nord-Amerika. Foto: Dag Inge Danielsen

▼ Urtidstree ved Gamlehagen ble plantet i 1953 og har en kraftig stamme. Foto: Andreas Løvold, NHM

▼ Urtidstree stammer fra fjellområdene i Hubeiprovinns i Kina. Foto: Universitetet i Bergen

arten med stiklinger. Allerede vinteren 1951 fikk Botanisk hage den første planten fra Ås. Etter et par år i veksthus, ble urtidstree plantet ut ved hovedgården i 1953.

Siden har gartnerne i Botanisk hage plantet flere. Du finner dem i skråningen vest for magnolialunden og mammuttrærne.

Urtidstree hører til syressfamilien og ligner på de berømte redwoodtrærne i California. Det engelske navnet er da også Dawn redwood. Et annet navn på redwood er sequoia.

De to kjente sequoia-artene, hjemmehørende i Nord-Amerika, er mammuttre *Sequoiadendron giganteum* og kystkjempesgran *Sequoia sempervirens*. Det førstnevnte vokser i Botanisk hage, det andre ikke.

Urtidstree feller både nåler og små greiner

om høsten. I området der det ble funnet i Kina, er klimaet mildt og fuktig. Lenge trodde man derfor at det ikke tålte sterk kulde. Men da en botanisk hage i Alaska en høst glemte å ta inn sitt eksemplar som vokste i potte, oppdaget man at urtidstree er hardført og kan overleve vintre med temperaturer ned mot 30 kuldegrader.

Vokste på Svalbard

Av fossilfunn vet vi at det på dinosaurenes tid vokste i Nord-Amerika, på Grønland og Svalbard. I dag er urtidstree plantet i mange land, men regnes i naturen som kritisk utrydningstruet.

Det kan bli mer enn 50 meter høyt med slank, jevntykk stamme opp til 2,5m i diameter. Det blir aldri mørkt og dystert under urtidstree.

treet. Bladverket er vakkert og mykt med elegante, smale blad regelmessig ordnet til to sider langs de ytterste, tynne skuddene. Først er de lysegrønne om våren, deretter mørkere grønne utover sommeren. Om høsten gulner bladene og får en vakker rødbrun farge før de felles.

De naturvitenskapelige oppdagelsenes tid er forøvrig ikke forbi. *Metasequoia* er ikke den eneste antatt utdødde slekten som er funnet lyslevende. I 1994 ble et såkalt levende fossil oppdaget i Wollemi National Park ca. 200 km fra Sydney i Australia. Det var et bartre, *Wollemia nobilis*, som ligner apeskrekk. Også dette ble distribuert til botaniske hager verden over. Du finner et eksemplar i evolusjonsrommet i Palmehuset.

MIDDELALDERTEMA I URTEHAGEN

Kjøkkenhagen i nedre del av Urtehagen brukes hvert år til nye utstillinger av mat- og nyttevekster. I år har benkene vært fylt av tradisjonsrike grønnsaker og kornslag kjent fra middelalderen.

Kulturhistorisk museum har en stor samling frø som er funnet under utgravninger i middelalder-Oslo. Disse utgjør en viktig del av grunnlaget for et forskningsprosjekt om middelaldermat, ledet av arkeolog Marianne Vedeler.

Den levende utstillingen og de informative skiltene i Urtehagen denne sommeren er blitt til som resultat av et samarbeid mellom Kulturhistorisk og Naturhistorisk museum. Teksten på skiltene handler om urban dyrking i middelalderen og om løk, kvann, kål og neper, bønner og erter.

Søndag 11. september kunne publikum lære mer om middelalderens matplanter og matskikker på et arrangement i Urtehagen. De besøkende fikk servert smaksprøver som eksempler på hva folk spiste i i byene, klostrene og på landsbygda. Maten ble tilberedt av gourmetkokken Gaute Vindegg, kulinarisk kokk Daniel Serra og arkeolog Marianne Vedeler, som snart kommer med en ny kokebok om middelaldermat.

Tøyen gård, der Botanisk hage ligger, var fram til reformasjonen en del av Nonneseter kloster – og derfor viktig for matforsyningen til klosteret.

▲ Oldemors hage er et populært innslag på omvisningene i Botanisk hage. Foto: Dag Inge Danielsen

17 nye guider i Botanisk hage

TEKST: TORBJØRG BREIVIK

VINTEREN 2022 VAR DET ENDELIG mulig å holde nytt guidekurs for medlemmer av Botanisk hages Venner. Det var bra påmelding, og kurset startet 3. mars. Det gikk over åtte tirsdagskvelder med to-timers økter. De fleste påmeldte, fullførte.

Botanisk hages Venner var arrangør sammen med Botanisk hage/Naturhistorisk museum og det meste av kurset ble holdt i auditoriet i Lids hus (Botanisk museum). En av de siste kveldene startet inne og fortsatte utendørs. Den siste kvelden var en omvisning i hagen med påfølgende avslutning og diplomutdeling i Klimahuset. Avslutningen ble kombinert med et møte for hele guidekorpsset slik at de nye ble kjent med de mer erfarne.

Kurset startet med en introduksjon til Naturhistorisk museum og Botanisk hage der historien ble gjennomgått og deltakerne fikk en oversikt over hvilke kilder som ble brukt i kurset, og som de selv kunne bruke til videre fordypning: bøker, brosjyrer og nettsider.

Utover i kurset ble de ulike anleggene i hagen presentert av de fagfolkene som kjenner dem best. En introduksjon til hvilke planter som er truede (rødlistede) og hvilke planter som er betraktet som fremmede og invaderende arter er en viktig del av kunnskapen om plantene i hagen. Det samme er insektlivet i hagen

og hvilke planter/blomster som bra for hvilke insekter. Kurset vektla ikke detaljkunnskaper om hver enkelt plante, men mer helheten i samspillet mellom planter, insekter og klima. Skiltingen i hagen er en viktig kilde til kunnskap. Det samme er noe kjennskap til hvorfor det ser ut som det gjør i ulike deler av hagen, f.eks. at fjellhagen er anlagt med stein og jord fra fjellet, at skandinavisk rygg har planter, sand, jord og stein fra hele Skandinavia selv om Norge er dominerende. Anlegg som er laget ut fra helt andre kriterier er også viktig å formidle – slik som Oldemors hage med gamle stauder og tilrettelagt for demente.

Rundt om i hagen finnes skulpturer og benker. Mange av dem har tilknytning enten til personer som har vært sentrale for hagens utvikling eller de viser hvordan hagen bruker materialer som gamle trær til skulpturer som pynter opp i hagen. Hovedhuset, veksthusene og museumsbygningene i hagen får en presentasjon som i guidesammenheng er viktig å formidle til publikum.

Men det aller, aller viktigste er å formidle at Botanisk hage er en levende og svært verdifull utstilling og ikke noen vanlig park. Vi håper og tror at de nye guidene har fått med seg budskapet fra de entusiastiske fagfolkene de møtte underveis, og at det har gitt dem mot til å gå løs på oppgaven å levendegjøre dette for publikum.

Velkommen, alle 17!

▲ På frøkontoret med Svalbard-innsamlingene. Fra venstre Linn Gjellesvik Andresen, Botanisk hage; Elinor Breman, Millenium Seed Bank; Kristina Bjureke, Naturhistorisk museum. Foto: Tor S. Mjaaland, NHM

Millenium Seed Bank på besøk

DEN NASJONALE FRØBANKEN I

Botanisk hage fikk i sommer besøk fra Millenium Seed Bank, som er en avdeling av Royal Botanic Gardens Kew. Den ligger i Wakehurst, Sussex, England, og inneholder over 2,4 milliarder frø fra ville planter over hele verden.

Elinor Breman er frøkonservator og senior forskningsleder på Millenium Seed Bank. Hun deltok i august på en innsamlingsreise for frø av arktiske planter på Svalbard. Deretter gikk turen til Naturhistorisk museum i Oslo, der

hun overleverte alle frøene sammen med et herbariekollekt – altså et presset eksemplar – av hver av de 20 planteartene som ble samlet.

– Halvparten av frøene skal oppbevares her i nasjonal frøbank, og halvparten skal jeg sende sammen med våre øvrige frø til Millenium Seed Bank senere i høst. Nå skal de oppbevares tørt og kjølig, forteller botaniker Kristina Bjureke som tok imot Elinor Breman sammen med avdelingsleder Linn Gjellesvik Andresen i Botanisk hage.

De syntes det var stas å få besøk fra en

kollega i Millenium Seed Bank for første gang. Botanisk hage deltar i et partnerskap med den globale frøbanken i England. Kristina og de øvrige som jobber i den norske frøbanken har gått på kurs i frøhåndtering i Wakehurst.

Etter besøket i frøbanken ble Elinor Breman tatt med på en runde i Botanisk hage i nydelig vær. Hun fikk blant annet se utplantingene av rødlistede, norske ville arter. Dette er første gang Millenium Seed Bank får frø fra Svalbard. Hensikten er å lagre sikkerhetskopier av artene som oppbevares i den nasjonale frøbanken.

HUSK JULEMARKEDET 26. NOVEMBER

Lørdag 26. november arrangerer Botanisk hages Venner sitt tradisjonsrike julemarked i Botanisk hage. Benytt anledningen til å kjøpe hjemmelagde produkter til førjulstiden og gavesesongen!

EIKEALLEEN ER FRA 1907

I vårutgaven av Palmebladet skrev vi på side 16 at pyramideeikene i alleen ble plantet på 1930-tallet. Dette er ikke helt riktig. Alleen fra Jens Bjelkes gate opp mot Tøyen hovedgård ble opprinnelig plantet i 1907. Noen av trærne er senere skiftet ut. Pyramideeikene ved inngangen til Oldemors hage ble plantet på 1930-tallet.

BERGENSTEMA PÅ MEDLEMSMØTE 11. OKTOBER

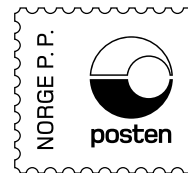
Tirsdag 11. oktober kl. 18.00 blir det høstmøte for medlemmer av Botanisk hages Venner på Hersleb videregående skole, Herslebs gate 20B. Du får møte overgartner Linn Gjellesvik Andresen og høre fra gartnerens tur til Bergen botaniske hagen og Arboretet i Bergen. Turen ble støttet av BhV. Det blir tid til kaffe, kaker og en god prat! Velkommen!

ÅRSMØTE 14. FEBRUAR

Årsmøte i Botanisk hages Venner blir holdt på Hersleb videregående skole, Herslebs gate 20B, tirsdag 14. februar 2023 kl 18.00. Innkalling blir sendt alle medlemmer som har registrert korrekt e-postadresse. Årsmøtet arrangeres i auditoriet på Hersleb vgs fordi det der er plass til flere deltagere enn lokalene i Botanisk hage.

PLANTER UNDER PRESS

Forskningsmagasinet Apollon utgis av Universitetet i Oslo og har «Planter under press» som tema i utgave nr 3, 2022. Der kan du bl.a. lese om karplante-, sopp- og lav-herbariene på Naturhistorisk museum og den nye Norsk flora som kommer til høsten. Se www.apollon.uio.no der du også kan abonnere gratis på papirutgaven.

Styret ber om en liten innsats fra deg

Medlemsregisteret til BhV er lagt om, slik vi har fortalt om tidligere. Fra nå av vil du få faktura på kontingenten i form av en e-post fra oss. For at dette skal gå så glatt som mulig, er vi avhengig av å få registrert e-postadressen og mobilnummeret til hver av dere i medlemsregisteret.

Send informasjonen til:
medlem@botaniskhagesvenner.no

Hvordan betale kontingent og få medlemskort?

Når du får faktura fra oss i januar, er det viktig at du betaler innen fristen. Du kan bruke nettbank eller Vipps. Kidnummer står nede til venstre på fakturaen.

Hvis du trenger elektronisk medlemskort, for eksempel ved besøk på Naturhistorisk

museum, gjør du følgende: Send SMS (tekstmelding) med ordene BOTANISK MEDLEM til 2030.

Du vil ikke få øyeblikkelig kvittering, slik du får på privat Vipps. Regn med tre til fire arbeidsdager etter at du har betalt før pengene er på plass på bankkontoen til BhV. Først da kan du sende SMS og be om kvittering/medlemskort.

Følger du oppskriften fra oss, vil vi se i medlemsregisteret at du har betalt og at alt er ok.

Vi sender ikke ut medlemskort i posten.

Vi ønsker å nå deg med informasjon

Både vi og dere har savnet en god informasjonskanal i tillegg til Palmebladet.

Når vi har riktig e-postadresse og mobilnummer til hver av dere, betyr det at vi til enhver tid kan nå deg med informasjon om arrangementer og annen viktig informasjon.

Vi ber deg pent om at du gjør dette slik vi anbefaler. Det betyr at det blir mindre etterarbeid – ofte detektivarbeid – på oss i styret.

Vær oppmerksom på at hvis du bruker e-postadressen du har på jobben, kan du risikere at informasjonen fra oss havner i søppelposten (spamfilteret).

Heretter vil vi bare sende Palmebladet til

de som har betalt kontingenten. Hvis du ikke har betalt kontingenten på to år, vil medlemskapet bli slettet.

Husk å melde adresseendring

For å sende ut Palmebladet, er vi igjen avhengig av at opplysningene i medlemsregisteret er riktige. Vi må ha helt nøyaktige og korrekte opplysninger: navn (fornavn + etternavn), gate/vei inkl. nummer og vi må ha postnummer. I tillegg trenger vi altså e-postadresse og mobilnummer.

For hver utsendelse av Palmebladet opplever vi å få inntil 100 i retur. I mange runder har vi sjekket medlemskap og adresser, og vi ser at det er mange som ikke melder fra om flytting og ny adresse. Det viser seg at noen ikke har betalt, mens andre har betalt uten å melde fra om ny adresse. En del finner vi ikke ut av, og vi må kaste bladene. Vi vil gjerne nå fram til dere med medlemsbladet og håper dere vil hjelpe oss.

Det er kjedelig å få så mange blader i retur. Det betyr ekstra utgifter og ekstra arbeid. En liten innsats fra deg er alt som skal til for at medlemskapet fungerer som det skal.

Hvis du ikke bruker epost, vil du selvsagt få tilsendt Palmebladet som før.

Hilsen oss i styret

Opplev 4,5 milliarder år med naturhistorie i våre nye utstillinger